

Predlogi članov delovnih kolektivov

VPRASANJE: V VI. poglavju resolucije kongresa delavskih svetov je poudarjena potreba po krepitvi in pospeševanju individualne pobude članov kolektiva tako, da se s predpisi in pravili podjetja regulira razmerje upravnega organa do delavskih predlogov in izkoriščanje teh predlogov. Glede na to, da imajo člani kolektiva že brez tega pravico podajati predloge organom delavskega samoupravljanja, zakaj je potrebno posebej regulirati ta vprašanja?

ODGOVOR: Ko govori o individualnih predlogih članov kolektiva upošteva resolucija kongresa delavskih svetov pomembno novost v mehanizmu delavskega samoupravljanja, ki se je delno v praksi že razvila, pravno pa jo je obdelal tudi osnutek zakona o upravljanju podjetij, ki ga je svoječasno pripravila skupna komisija zvezne ljudske skupščine in zveznega izvršnega sveta.

Po zakonskem osnutku

Po tem osnutku bi imel vsak delavec in uslužbenec podjetja pravico podajati delavskemu svetu ali upravnemu odboru podjetja predloge zaradi izboljšanja organizacije in poslovanja podjetja, posebnost pa zaradi dosege prihrankov pri delovni sili in materialu, izboljšanja delovnih razmer in higienske tehnicijske varstva. S pravili podjetja bi določili obveznost upravnega organa, da organizira zbiranje in proučevanje teh predlogov ter zagotovi, da bo vsak predlagatelj obveščen o usodi svojega predloga. Hkrati bi s pravili tudi določili pogoje in način nagrajevanja sprejetih predlogov, ki omogočajo znižanje stroškov ali ki so očitno koristni, čeprav je doseženo korist težavno izraziti denarno (na primer zmanjšanje telesnega napora pri delu, izboljšanje higienskih razmer v delovnih prostorih itd.).

Točno je, da ima v skladu z načeli delavskega samoupravljanja vsak član kolektiva tudi brez posebnega reguliranja teh vprašanj pravico, da se s svojimi predlogi, ki se nanašajo na organizacijo in poslovanje podjetja, obrne neposredno na upravne organe. V nasprotju s to pravico pa ni jasno ugotovljena obveznost teh organov, da zagotovijo, da bo vsak predlagatelj obveščen, kaj je bilo v zvezi z njegovim predlogom storjeno, morda tudi nagrajen. Dejstvo je, da člani kolektiva pogosto ugotovijo kakšne pomanjkljivosti v organizaciji in delu podjetja in da predlagajo dobre predloge za njihovo odpravo. Ni pa redek primer, da taki predlogi ne pridejo do pristojnih organov, da se gre lahko mimo njih in da se predlagatelju sploh ne odgovori, ali je bil njegov predlog sprejet ali zakaj je bil odklonjen. Tako slabi individualna pobuda za izboljšanje organizacije in povečanje delovne storilnosti. Član kolektiva ugotovi, da njegovim predlogom ne posvečajo pozornosti in izgubi voljo, da bi v prihodnje podajal predloge, kako je mogoče delo poenostaviti, kako je mogoče zmanjšati potrošnja materiala, izboljšati delovne razmere in podobno.

V praksi prihaja pobuda članov kolektiva za izboljšanje organizacije in dela podjetja večinoma do izraza v raznih kolektivnih oblikah, kakršne so delavski zbori (sestanki kolektiva) in sestanki sindikalne organizacije. Glede na določeni dnevni ted ter obsežnost in raznovrstnost problemov pa na teh sestankih navadno ni mogoče, da bi številne predloge, posebno tiste, ki se nanašajo na »drobnejša« vprašanja, bolj temeljito proučili in ocenili. Včasih se taki predlogi ne vnesejo v zapisnik in se po sestanku nanje pozabi. Zato pomeni institucija »predlogi članov kolektivov« logično in nujno dopolnilo omenjenih kolektivnih oblik, pobude delovnega kolektiva v prizadevanju, da bi se stalno izboljševalo delo podjetja.

Proučevanje, sprejem in nagrajevanje predlogov

V zvezi z uvedbo institucije »predlogi članov kolektivov« je potrebno regulirati v pravihlih podjetja nekatera osnovna vprašanja. Predvsem je potrebno, da se organizira služba, ki bo v strokovnem pogledu proučevala podane predloge in dala o njih organom delavskega samoupravljanja svoje mnenje. To nalogo je mogoče zaupati komisiji, ki bi jo razen določenih stalnih članov sestavljali tudi začasni člani iz vrst strokovnjakov, v katerih pristojnost spada problem, na katerega se predlog nanaša. V podjetjih, v katerih imajo biro za pospeševanje proizvodnje ali drugo ustrezno službo, bi lahko to nalogo zaupali tej službi. Ta služba ali komisija bi dajala svoja mnenja o predloženih predlogih organom delavskega samoupravljanja, in to ali delavskemu svetu ali upravnemu odboru, pač po tem, v čigavo pristojnost spada odločanje o vprašanju, na katerega se predlog nanaša.

Drugo važno vprašanje je način nagrajevanja sprejetih predlogov. Najbolje je, če pogoje in višino nagrade za posamezne uspešne predloge določimo v odvisnosti od doseženih prihrankov. Za tiste predloge pa, katerih učinek je težavno izraziti denarno, bi morali določiti ustrezne nagrade v pavšalnem znesku. V vsakem primeru naj bo sistem določanja nagrad preprost in razumljiv vsem delavcem. Prav tako je važno, da izplačamo nagrado takoj po sprejemu sklepa o osvojitvi predloga, ker dosežemo tako večjo spodbudo za podajanje dobrih predlogov. Pripomniti moramo, da so za racionalizatorske in novatorske predloge posebni predpisi o načinu nagrajevanja. Predlogi članov kolektiva torej ni nujno, da so racionalizatorski ali novatorski, lahko se nanašajo na odpravo na videz »drobne« pomanjkljivosti. Takih pomanjkljivosti je več ali manj v vsakem podjetju, pogosto pa gremo mimo njih, čeprav je delavcem, ki vsak dan delajo pri teh delih, jasno, da bi bilo mogoče s sorazmerno malim trudom in sredstvi doseči boljši učinek.

Individualni predlogi — oblika neposrednega sodelovanja kolektiva pri upravljanju

Pospeševanje individualne pobude članov kolektiva s spodbujanjem, da bi predlagali, kako naj se izboljšata organizacija

in poslovanje podjetja, ima razen gospodarskega tudi velik moralno politični pomen. To je še ena oblika, s katero pride do veljave načelo, da so delavci v naših podjetjih ne samo neposredni proizvajalci, temveč tudi upravljalci. Zato je po našem mnenju treba individualne predloge članov kolektiva imeti za eno izmed oblik neposrednega sodelovanja kolektiva pri upravljanju podjetja. Ni dvoma, da se s temi predlogi osterja še krepkejša in neposrednejša vez med člani kolektiva in organi delavskega samoupravljanja in zagotavlja vpliv posameznih članov na upravljanje podjetja.

Razumljivo je, da ni dovolj te pravice in postopka za njeno uresnjenje samo urediti s pravili podjetja, temveč je tudi potrebno, da delavski svet in upravni odbor ustvarita pogoje za stalno krepitev te aktivnosti. Zato je treba članom kolektiva pojasniti pomen in vlogo predlaganja predlogov za izboljšanje organizacije in poslovanja podjetja, organizirati seminarje o metodah proučevanja dela in reševanja problemov, popularizirati predlagatelje, ki so se izkazali z dobrimi predlogi, objavljati rezultate, ki so bili doseženi na temelju podanih predlogov in podobno. Lahko se zgodi, da v začetku po uvedbi sistema predlaganja predlogov rezultati ne bodo posebno veliki. Ko pa se bodo delavci ob lastnih izkušnjah prepričali, da se njihovi predlogi upoštevajo in cenijo in da je njihova pobuda tako v osebnem interesu kakor tudi v interesu podjetja kot celote, bodo postajali predlogi članov kolektiva čedalje pomembnejši činitelj v povečevanju delovne storilnosti in pospeševanju socialističnih odnosov v podjetju.

NOVI PROIZVODI PODJETJA »SLOBODA« V ČAČKU

Organi delavskega upravljanja in strokovnjaki podjetja »Sloboda« v Čačku so se ukvarjali zadnja leta z iskanjem možnosti za boljše izkoriščanje zmogljivosti novih strojev, ki zaradi preusmeritve proizvodnje niso bili dovolj izkoriščeni. Zaradi splošnega interesiranja in prizadevanja kolektiva je podjetje začelo z uspehom izdelovati emajlirano posodo. Po novem proizvodnem programu so letos množično proizvajali in dobavljali zadržnim in drugim organizacijam in ustanovam rakete proti toči. Z uspešnim razprševanjem oblakov s točo so prepričale kmetovalce v svojo učinkovitost in v kratkem času so jih prodali nad šest tisoč. Razen tega proizvaja »Sloboda« danes v kooperaciji s podjetji radijske industrije radijske cevi in nekatere druge dele radijskih aparatov.

Ob koncu letošnjega leta se bo začela serijska proizvodnja ročnih in nahrbtnih aparatov za zatiranje rastlinskih škodljivcev. Tehnično dokumentacijo so že odkupili v sporazumu z Zvezo kmetijsko gozdarskih zbornic Jugoslavije od neke zahodnonemške tvrdke z obveznostjo, da še letos in prihodnje leto kupimo določeno število kompletnih aparatov. Zaradi prej osvojenih delov je »Sloboda« že proizvedla ter razstavila na Beograjskem velesejmu prve aparate, ki jih bo že prihodnje leto serijsko proizvajala in prodajala. Prednost teh novih aparatov za zatiranje rastlinskih škodljivcev je v tem, ker jih je mogoče uporabljati na hribovitih terenih in ker zamegljijo velike površine z majhnimi količinami kemičnih raztopin.

M. Koraksić